

20.

SÁMSON (1122-1198)

1122. augusztus 02.

*Örök időktől fogva felkenettem, kezdettől, a föld kezdetétől fogva.**

**Péld 8,23*

Tyrus utcái kihaltak voltak. Esteledett. Az augusztusi forráságtól elgyötört emberek már egy órája az otthonaikban kerestek menedéket a tikkasztó hőség elől. Az utazók sietve léptek be a városba, nyugtalanul kapkodták fejüket, szállást kerestek a következő estére, mert látták, hogy az égbolt haragos színt ölt magára. A kutyák éledezni kezdtek az elszurkúló ég alatt, és egyre hangosabban csaholtak, megérezvén a beköszöntő esős időt. Senki nem vette észre az asszonyokat, akik a város nyugati fala alatt egy árokban kinőtt sűrű bokor mélyén rejtőztek el.

Hárman voltak. Az egyikük az árokban feküdt, a másik pedig eléje térdelt és rongyokat vett elő. A harmadik a fekvő asszony fejét tartotta karjaiban és egy kendőt szorított a szájához.

A vihar kegyetlenül csapott le a városra. Igaza lett a legidősebb asszonynak, aki megjósolta, hogy az idő megváltozásával a régen várt szülés be fog indulni. A zuhogó esőben vajúdtá világra magzatát az ismeretlen asszony, és ez az eső mosta tisztára a gyermek testét is.

Miután a gyermek felsírt, a legidősebb asszony megtörölte, majd vér és sár keverékével egy alef-jelet festett annak hasára, és a gyermekkel egy kosárban elrohant a keleti kapuhoz.

Előszámlálom Égyiptomot és Bábelt, mint ismerőimet.

Ímé Filisztea és Tyrus Kússal együtt: ez ott született.

És ezt mondják a Sion felől:

Mind ez, mind amaz ott született, és ő, a Felséges, erősíti azt.

Az Úr beírván, feljegyezi a népet:

ez ott született! Szela.

És tánczolja énekelik:

*minden forrásaim te benned vannak.**

** Zsolt 87 4-7*

Míg a harmadik asszony visszatért, a másik kettő elindult arra, ahonnan korábban jöttek. Időben indultak, mert az árokban a falak mögül kizúduló esővíz a síkság felé rohant, magával rántva mindent, ami az útjába került. A folyam a tajtékján a véres rongyokat megmutatta a hallgatag Tyrusnak is, de senki nem látta, hogy mit sodor a víz...

Az eső oly gyorsan szűnt meg, mint ahogyan érkezett. Koraesti szivárvány tolt fel kapuját az égboltra, az Isten és az ember szövetségének jeleként.

A szivárványra báméskodó kapuőr furcsa zajra lett figyelmes. Kiment a kapu elé, és ott egy ázott, apró csecsemőt talált egy kosárban, durva kendővel letakarva. Amint fellebbentette róla a kendőt, az addig gögicsélő csecsemő ordítani kezdett. A mozlím őr kézbe vette a gyermeket és látta, hogy egy vörös folt terül el a tarkóján, és egy alef-betű pedig a hasát fedi el. Mivel babonás volt és tartott mindenfajta boszorkányságtól, rémületében visszatette a gyermeket a kosárba, és a zsidók előljárójáért kiáltott, a segédeivel pedig kutattatta az átázott környéket.

Enok, az előljáró, sietve érkezett. A fiúcskát magához vette, és elvitte Náchum házához, akinek eddig nem született gyermeke, és nap mint nap gyermekáldásért imádkozott már hosszú évek óta.

Bilcha, Náchum felesége azonnal kiragadta a kicsiny embert Enok kezéből, dédelgette, betakarta és kecsketejet adott neki.

Az örök mindeközben megtalálták a köldökzsinór darabjait a nyugati fal melletti bokor tövére felakadva. Parancsra elásták azokat, nehogy a vadállatok vagy a kutyák felfalják vagy behurcolják a városba a maradványokat.

Az elmosódó nyomokból arra következtettek, hogy a szülés után Jeruzsálem felé menekülhetett az anya.

Az éjszaka lehetetlenné tette az üldözést. A városban híre ment egy csodás születésnek, a zsidók pedig még ezen az éjszakán egymás után meglátogatták Náchumékat, és biztatást merítve sorsuk jobbrafordulásában, megérintették az alvó gyermek kezét.

Enokék elhallgattatták azokat az okoskodókat, akik szóvá tették, hogy a gyermek jobb kezében a három vonalból csak kettő látszik, és ezek összeérve, kicsiny kígyót formálnak a tenyérben.

Nyolc nap múlva a gyermek felvételét a közösségbe, Sámson ben Náchum néven. A nevet Náchum azért adta neki, hogy a gyermek tarkóján lévő vörös folt baljóságát, és a tenyerének furcsaságát e névvel ellensúlyozza.

...

1122. december 4-én a Férfi visszatért Jeruzsálembe. Az Asszony (aki urát holt-nak hitte) halálra váltan azt hazudta neki, hogy a gyermeke meghalt, eltemették, ne keresse. Így is lett.

1123-1129

*Nyolcnapos korában körülméltessék nálatok minden férfigyermek nemzedékeiteknél; akár háznál született, akár pénzen vásároltatott valamely idegentől, a ki nem a te magodból való.**

*1Móz 17,12

Így került az eldobott gyermek szerető szülők védelme alá, és így esett meg, hogy a magtalanok vethettek magot az élet földjébe az Úr kegyelméből. Enok pedig megjutalmazta az őrt és a társait: hallgatásukért arannyal fizetett, amit a zsidók adtak össze erre a célra.

1124. február elején Náchum, Enok és a többi zsidó a mozlimokkal egyetemben aggódva figyelte II. Balduin Jeruzsálem királya hadainak Tyrus alá érkezését. Úgy tűnt, mintha a város fala inkább csapdába zárta volna őket, mintsem a védelmükre kelt volna. A várost ugyan védte hétszáz mozlím, de az ostromra készülők láthatóan többszörös túlerőben voltak, és a fegyverek is jobbnak tűntek. Amire nem volt addig példa: zsidók és mozlimok együtt imádkoztak az Úrhoz, hogy szabadítsa meg őket a veszedelemtől. Az egyik ilyen ima közben a kicsi Sámson eltűnt Náchum házából. Néhányan látni vélték egy gyermeket botladozni az utcában, de senki nem tudott többet mondani annak sorsa felől. Napnyugta után, amikor a támadásra készülő jeruzsálemi hadak és a mozlimok sorsukban bízva nyugovóra tértek, a zsidók még mindig az elveszett gyermeket keresték. Éjfél tájban Enok talált egy apró repedést a városfalon, átmászott rajta, és ott megtalálta a bokorban alvó, maszatos gyermeket. Öröme határtalan volt, ezért nem vette észre, hogy az a hely, ahol a gyermek meghúzta magát, teljes rálátást biztosított Balduin seregére, ráadásul erről az oldalról a hadak védtelenek lettek volna egy mozlím-zsidó közös támadás estén. Enok visszavitte a gyermeket az apjához, és semmit nem szólt a rejtékhely adta kitérési lehetőségről. Ha szólt volna, azzal megváltoztathatta volna a történelmet. Csak később értette meg, hogy a hallgatagnak hitt Úr keze akkor Sámson volt.

Február 15-én megkezdődött az ostrom. Sámson az első napokban nagyon nyugtalan volt a hatalmas zaj miatt, de aztán megszokta az üvöltözést, halálhörgést és a csata hangjainak keveredését. Senki nem hallotta, amikor első szavait kimondta, mindenki a közelgő végtől való meneküléssel törődött.

Május 16-án egy eltévedt nyíl halálra sebezte Náchumot, aki éppen fiát vitte a házukból egy biztonságosabb helyre. A testét átütő vessző hegye Sámson hátán is sebet ejtett. Bilcha elméje a tragédiát látván megbomlott, és mivel ezután sem enni, sem inni és aludni nem volt hajlandó, és fiával sem törődött, Sámson Enok védelme alá került. A fiúcska sírva nyújtogatta apró kezét anyja felé, amikor az néha feltűnt tébolyultan kóborolva a romok között.

Július 7-én az ostromlók elfoglalták a várost, és a támadók a védőket válogatás nélkül mészárolták. A szerencsésebbek, -így Enok és vele Sámson is-, fogságba kerültek.

A város eleste után néhány nappal II. Balduin maga elé rendelte a foglyokat, hogy kihallgassa őket. Enok a fogságban a szóbeszédből megtudta, hogy a király mostanában újra nagyon szomorú, mert nem született fia, és a lányai kiházásítását már nagyon terhesnek tartja. Enok, bízva ösztöneiben, úgy állt a kihallgatásra elő, hogy a kezében tartotta a kicsi Sámson, hátha a kisleány meglágyítja Balduin szívét.

Sámson végigcsacsogta a kihallgatást. A királyt kísérő lovagok el akarták venni Enoktól a fiút, agyon akarták ütni, de Balduint mulattatta a kisfiú gyermeki bája a sok rettegő fogoly és az őket fenyegető vérszomjas lovag között, ezért leintette őket, és megparancsolta, hogy a gyermeknek ne essék baja.

A kihallgatások után a király megengedte a zsidóknak, hogy elhagyják Tyrust, vagy szándékok szerint ott maradjanak, Enoktól pedig elvetette Sámson, és odaadta egy William nevű megbízható angolnak a kíséretéből, akinek a származása szóbeszéd tárgya volt, mivel egyesek szerint látható jelei voltak annak, hogy az egykor zsidónak született.

William valóban titkos zsidó volt, Stanfordban élő rokonai pénzelték kezdeti utazását azért, hogy valami főember közelébe férkőzhessen és ha ez lehetséges lenne, előkészítse a rokonság visszatelepülését a Szent Földre. William az elmúlt években hűséges embere lett Balduinnak, vallását nem gyakorolta, hiszen erre nem is volt módja. Egyre inkább lovaggá változott, hitét elhanyagolta annak ellenére, hogy rettegett az Úr haragjától emiatt. William az Úr bocsánatát látta abban, hogy Balduin a kis kegyencét rábízta, ezért a zsidó gyermeket boldogan fogadta be házába, és apjaként nevelte. Ha kettesben voltak a zsidók nyelvén társalgott vele, más társaságában angolra és latinra tanította a gyermeket. Balduin a legváratlanabb időpontokban óhajtotta látni a gyermeket.

1125 tavaszán váratlan vendégként Morphia királyné, Balduin felesége érkezett William házához titokban, és megfenyegette Williamet, hogy ha nem tünteti el Sámson a legrövidebb időn belül, akkor kénytelen lesz azt ő megtenni, mivel férje álmában olyan terveket beszélt ki a kisfiú jövőjével kapcsolatban, amelyek a lovagokat lázadásra készítené, és a királyságot végveszélybe sodorná. William már korábban sejtette, hogy a Balduin a tanácsosaival azon tanakodik, hogyan fogadhatná örökbe Sámson, és hogyan tehetné meg örökösévé, akármennyire hihetetlen volt mindez. Tudta, hogy Balduin többször álmódott a gyermekkel, akinek a kezében mindig egy koronát látott, és ez először megijesztette, majd megnyugtatta a királyt. Tudta azt is, hogy Balduin kérése ellenére Morphia nem egyezett abba bele, hogy egy korábbi hosszabb utazás eseményeit meghamisítva úgy tegyen, mintha Sámson az ő fiaként született volna három évvel azelőtt.

William nem tudta, mit tegyen. Ha a királyhoz fordul, az a fejét veszi, hogy képtelen vádakkal illeti a királynét, ha nem tesz semmit, akkor a királyné méreggel vagy csellel fog gondoskodni arról, hogy kívánalmainak megfelelően Sámson eltűnjön a király környezetéből. Hirtelen ötlettel felkereste Hugues de Payens lovagot, aki a Szent Földre érkező zarándokok védelmében egy saját rendet akart létrehozni, és aki a múltból szívességgel tartozott Williamnek. A lovaggal megegyeztek abban, hogy Sámson Simon néven a lovag védelmébe kerül azért, hogy így várja ki a király végső szándékait. A gyermek megkereszteléséről nem beszéltek. A befogadásról írást fogalmaztak,

amelyet William eljuttatott Morphiához, aki ettől megnyugodva végül letett arról a szándékáról, hogy a gyermeket megmérgezze, és ezt közölte is William szakácsával, aki történetesen az ő utasításai szerint járt volna el, ha másképp alakult volna a gyermek sorsa. Így került Simon abba a palotába, amely Salamon király régi temploma fölé épült, oda, ahol a lovag és lovagtársai szent küldetésük gyakorlásán fáradoztak.

A következő év nyarán William Simonnal (akit maguk között továbbra is Sámsonnak hívtak) Tripoliszba ment Balduin ügyeinek intézésére. Az úton társaságuk lett egy lovag családja, amelyben leányok is voltak. A gyermek Simon már korábban is érdeklődéssel figyelte a lovagi etikettet, és most az utazókat megnevetgetve utánozta is azt. Négyévesen megfogadta, hogy ha majd felnőtt lesz, lovag válik belőle is, és ha teheti grófkisasszonyokat fog megmenteni a halál torkából és feleséget is közülük választ majd.

Simon már négy éves lehetett, amikor megkérdezte Williamtól, hogy kicsoda az ő atyja, mivelhogy William nem lehet az, hiszen soha nem hívta fiának őt. William elmondta neki, hogy az atyját Náchumnak, az anyját pedig Bilchának hívták, de azt nem mondta el, hogy mi lett az ő sorsuk.

Simon, ha éppen nem William mellett ugrándozott, Hugues de Payens házában élt, ahol Jézusról és tanításáról meg valami kehelyről hallott felettébb érdekes és számára érthetetlen dolgokat. Amikor újabb és újabb kérdéseket tett fel neki a gyermek, a lovag kitérő választ adott. Simon csendben maradt, és hagyta, hogy a lovag rózsafaragásokkal foglalkozzon, ha éppen nem hivatalos ügyeit intézte.

1126 decemberében William arra kérte Simont, hogy keresztelkedjen meg. Simon kérdésre ő is kitérő választ adott, nem mondhatta meg ugyanis azt, hogy ezzel kifejezetten a király személyes akaratát teljesíti, miután Balduin szóban védelmet ígért felesége mérgei ellen. Azt sem mondta el, hogy a király magas egyházi méltóságra választotta ki őt jutalomból, amely nemsokára megilleti őt, hiszen ezt az egész történetet a gyermek úgysem értette volna meg.

Így történt, hogy 1127. január 1-én Tyrusban a város öreg és beteg metropolitája megkeresztelte Sámson, aki a megszokott nevét, a Simont kapta névnek a keresztségben. Keresztapjának Hugues de Payens lovag jelentkezett, ugyancsak a király akaratára szerint.

Aznap este egy aranyláncot hozott egy küldönc Simonnak, melyen egy medál volt rajta a jeruzsálemi királyság címerével. A kivágott nyelvű küldönc átadott egy levelet Hugues de Payens loagnak, amely így szólt:

„Én, Balduin, aki többek között Jeruzsálem király vagyok, kijelentem, hogy a Tyrusi Simon, akit Alexandros metropolita a mai napon Tyrusban megkeresztelt, és akinek a keresztapja a személyes kérésemre Hugues de Payens lovag lett, hat évvel ezelőtt született zsidó anyától, de akinek a szülei elhaltak.

Én, Balduin, e gyermeket örökbe fogadom.

Arra az esetre, ha más megoldás nem adatna a királyság folytonosságára fenntartására, úgy ezt a gyermeket törvényes utódomként kijelöltem, feleségem Morphia királyné akaratától és jövőbeli cselekedeteitől függetlenül, mivel sem ő, sem pedig lányaim és ezek férjei nem méltóak e királyságra, én pedig álmodtam, hogy a Tyrusi Simon magja fiágon az idők végeztéig meg nem fog szakadni, és nem fogja őket a hatalom elvakítani.

Az irat első eredeti példányát Stanfordi William megőrzésére bíztam, aki Alexandros metropolita halála után annak helyébe fog ülni, és Isten dicsőségét fogja hirdetni Tyrusban. Az irat két másolatából egyet Hugues de Payens lovagra bízok, egyet pedig Rómába küldetek.

Meghagyom Stanfordi William lovagnak és Hugues de Payens lovagnak, hogy örökbefogadott gyermekemet mindaddig, amíg arra szükség nem mutatkozik, helyezzek biztonságba, messze Tyrustól, messze Morphia királynétól, és lányaim férjeitől. Úgy helyezzek őt el, hogy ha az idő eljön, megtalálható legyen a küldöttek által.

Aki pedig ezt az írást kétségbe vonná, az az én haragomat nem szenvedheti, halálom után pedig az Úr keze lesz rajta.

Ha halálom megelőzné azt az időt, amikor fiamat törvényes utódommá nevezhetném ki, és senki nem volna, aki ennek érvényt tudna szerezni, e jogot a mindenkor tyrusi metropolita érvényesítse.

Ha örökbefogadott fiam korai halála a jeruzsálemi királyság elfoglalását neki nem tenné lehetővé, és magja pedig itt maradt volna közöttünk, jogát a mindenkor élő legidősebb férfi leszármazott örökölje.

Ha örökbefogadott fiam idejekorán mag nélkül halna el, a tyrusi metropolitánál lévő iraton kívül a többi iratot vessék tűzbe, és miközben a tűz elemésztí rendeletemet, imádkozzanak érettem és e fiúért.

Végezetül, ha valaki ezen irat eredetijét vagy másolatát bemutatja, és arra hivatkozik, hogy ő Tyrusi Simon, testi jeleket találhattok rajta, amelynek leírását egy másik rendelkezésemben, egy példányban a tyrusi metropolita megőrzésére bízom. Ha a leszármazott e testi jelek közül akár egyet meg tud említeni, fogadjátok őt oly kitörő örömmel, ahogyan én ezt a rendelkezést tettem.

A Jeruzsálemi Királyság és Tyrus örök fennmaradásában bízva, ezek megszűnésének esetére nem rendelkezem.

1. Januarius 1127

Balduin, Jeruzsálem királya”

A lovag rettegve tette el az iratot, és azonnal felkereste Williamet, aki úgyszintén megrettent a királyi rendelkezéstől, amelyet neki is röviddel azelőtt kézbesítettek. Megállapodtak abban, hogy teljes titokban tartják a náluk lévő két azonos iratot, azokat nem semmisítik meg, mivel nem tudhatják, hogy a Rómába küldött irat mit tartalmaz. Azt csak sejtették, hogy ki lehet a római levél címzettje. Megegyeztek abban is, hogy ha lehet, azonnal elküldik Simont Tyrusból, amilyen messzire csak lehet.

1127 januárjától kezdve William elfoglaltságára hivatkozva elkerülte Simont. A cseperedő Simon az így megnövekvő szabadidejében, titokban, egy bátor tyrusi rabbinál a Tórát tanulta, akit William és a lovag kért fel a fiú tanítására titokban.

*És legyen az ő nála, és olvassa azt életének minden idejében, hogy tanulja félni az Urat, a te Istenedet, hogy megtartsa e törvénynek minden ígését, és e rendelkezéseket, hogy azokat cselekedje.**

* 5Móz 17,19

1127 márciusában II. Balduin király a korábban elhalt Alexandrosz utódként Tyrus metropolitájává nevezte ki William-et. William azon nyomban levelet írt stanfordi rokonainak, és kérte, hogy a fiút vegyék magukhoz. William nem árulta el a levelében, hogy Sámsonat megkeresztelték és figyelmeztette a fiút is, hogy amint Stanfordsba ér, felejtse el a keresztséget, mindaddig, amíg újra nem küldet érte. Annyit kért a fiútól, hogy a keresztlevelet rejtse el valahol biztonságba, mert lehet, hogy azt valamikor majd még használnia kell. A nála lévő királyi parancsot (amely úgy égette a kezét, mint a tűz), egy bronz ládikába helyezte, és a templom oltára alatt megbontott kövezet alá rejtette el embernyi mélységben.

Ennek az évnek a nyarán Hugues de Payens Balduin engedélyével, és a zarándokok védelmében szerzetesrend alapítási javaslatával (iratai között Balduin titkos rendelkezésével) Clairvaux-ba indult Bernát atyához Simonnal, és fiával Thibaulddal az oldalán. William megbízólevele szerint a fiút Clairvaux-ból tovább kellett küldenie megfelelő őrizettel Stanfordsba.

Június közepén indultak Antiochiából. Kréta és Messina érintésével novemberre értek Clairvaux-ba, ahonnan Bernát atyával Troyesbe mentek, ahol 1128. január 12-én a zsinat elfogadta Bernát atya által kidolgozott rendszabályzatot. A lovag fiával és Simonnal az új rend hirdetése és anyagi támogatása miatt tavasszal felutazott Londonba. A lovag London mellett a támogatás reményében megalapította Holborn templomát, majd innen északra indult, Skócia felé. Yorkot elhagyva a lovag felkészítette Simont az elválásra. Stanfordsba már Simon ment be egyedül, könnyeit nyelve, vissza nem nézve. Megkereste William rokonságát, akik örömmel fogadták a gyermeket. Mivel Thibauld valamilyen okból kifolyólag elfelejtette visszaadni Simonnak a keresztelési ajándékát, az aranyláncot a medállal, Sámson csak a keresztlevelet rejtette el a házban, ahová befogadták. Az angliai zsidók viszonylagos békében éltek a francia uralom alatt gyötört zsidókhoz képest, mivel angol királyok ebben az időben nemigen vettek részt tevékenyen keresztes hadjáratokban, és így a tömeget sem hergelték fel a zsidók ellen. Sámson végre családra és otthonra talált. Csendesesen teltek a napjai ezután.

A lovag nehéz szívvel folytatta útját Skóciába, és reményekkel vegyes aggodalommal indult vissza Clairvaux-ba, miután megalapította észa-

kon Balentrodach templomát. Clairvaux-ba visszatérve, néhány hét múlva egy éjszaka nyugtalanul forgolódott a cellájában, mert a királynéval álmodott, aki máglyához kötöztette őt. Üvöltve ébredt fel, és Bernátra törve az ajtót elmondta neki Balduin pecsétetes iratának tartalmát. Mivel a lovagnak vissza kellett mennie a Szent Földre, és az irat ott veszélybe került volna, a lovag az atyára bízta az iratot, abban a meggyőződésében, hogy teljesítette a király akaratát, hiszen Simont elrejtette Angliában. Röviddel ezután visszaindult Jeruzsálembe, és itt értesült arról, hogy William metropolita (néhány héttel korábban) váratlanul meghalt, s tünetei mérgezésre utaltak. A lovag nem tudta, hogy hova rejtette el William a király levelét, és így nem is kereste azt. Az új metropolitát Morphia királyné kegyencei közül nevezte ki a király. Az uralkodó igencsak meggyengült az elmúlt évben, hatvan évét jócskán betöltve, már az elmúlás gondolata foglalta el napjait. Balduin (miután a hazatért lovagot zárt ajtó mögött kihallgatta) évek óta először, újra megölelte a királynét, Morphia pedig, a boldog tudatlanságában elkezdte szervezni lánya, Melisende és Anjou Fulko menyegzőjét, amelyet meg is tartottak 1129. június 2-án.

Rómában II. Honorius pápa gondterhelten tett félre személyes iratai közé egy hatalmas pecséttel ellátott iratot, melyet aznap reggel kapott messze földről. Imádkozott, hogy ne kelljen soha elővennie azt, ugyanis ő is tartozott Balduinnak egy szívességgel abból az időből, amikor még Lamberto de Fignano néven ismerték. Nem tudta, hogy imája ugyan hamarosan meghallgatást nyer, de mégsem lesz tőle boldog: 1130. február 2-án éjjel váratlanul meghalt. Halála után két órával a szokatlanul éber püspökök megválasztották pápává II. Incét, majd tíz nap múlva újra ők és más püspökök megválasztották pápává II. Anaklét is. Rómában zűrzavar uralkodott, és a két új pápa mindent megtett, hogy elődjük iratait megszerezzék. A zűrzavarban Balduin pecsétetes irata az enyészeté lett.

Ugyanazon a napon, amikor Balduin értesült Honorius haláláról, megszületett Anjou Fulko és Melisende fia, a király unokája: Balduin. A király megnyugodni látszott, de közben minduntalan Simonra gondolt, hogy mi lesz akkor, ha a kicsi Balduin nem tudja a hatalmat átvenni a gyenge apjától és az erőszakos anyjától időben, vagy ha ő sem lesz alkalmas az uralkodásra.

1131. augusztus 21-én meghalt az öreg király, és örökebe Fulko lépett.

1136. május 24-én meghalt Hugues de Payens lovag anélkül, hogy Thibauld fiát beavatta volna a titokba.

Már csak egy ember volt csupán aki tudta, hogy kicsoda a jeruzsálemi királyság igazi örököse, ő azonban csak várt, várt és hallgatott.

*Bízzatok ő benne mindenkor, ti népek;
öntsétek ki előtte szíveteket;
Isten a mi menedékünk.
Szela.**

*Zsolt 62,9

1130-1164

*Ragadj ki és ments meg engem az idegen fiak kezéből, a kiknek szájak hazugságot beszél, s jobbkezők a hamisság jobbkeze.**

* Zsolt 144,11

1130 tavaszára a nyolcéves Sámson ben Nachum tagja lett a stanfordi zsidó közösségnek. William rokonai nem mondták el neki, hogy William meghalt. Ezt egyébként onnan tudták meg, hogy William, amikor kinevezték metropolitává, Akkóban megbízott egy rabbit azzal, hogy időnként keresse fel őt Tyrusban, és ha valami váratlan okból elhalálozna, a halálhírét közlő levelet juttassa el Stanfordba.

Mivel a gyermek jól beszélt angolul és latinul, a stanfordiak saját ügyeik nyelvi nehézségeinek leküzdésére sokszor magukkal vitték Yorkba, Lincolnba, Norwichbe, Sudburybe és Colchesterbe, ahol olyan zsidó hitközség működött, mely a helyiekkel is sokat kereskedett. Sámson 1132-re a környéken mint csodagyerek vált ismertté.

1133 nyarán William családja úgy határozott, hogy átköltöznek Norwichbe.

Norwich egy új világot jelentett a gyerekeknek. Sámson érdekesnek tartotta, hogy itt keresztények és zsidók milyen jó kapcsolatban éltek: beszéltek egymással és a keresztény gyerekeknek megengedték, hogy a zsidókkal játszanak.

1135 tavaszán Sámson bar micvóját megtartották, noha nem tudták biztosan, hogy mikor is született. Mint felnőtté érett gyermek, Sámson nagyobb szabadságot kapott és sokszor a keresztények utcáin játszadozott a többi gyermekkel. Kitanult néhány mesterséget, de leginkább utazgatni szeretett a zsidó közösségek között.

1138 nyarán a tizenhat éves Sámson nőül vette Norwichben William egyik unokahúgát, de házasságuk terméketlen maradt. A feleség 1140-ben meghalt, így Sámson özvegyen élte életét, és mint a többiek, ő is kereskedelemből tartotta fenn magát. Még csak tizennyolc éves volt.

1141-ben ismerkedett össze Johnass-szal, aki szintén Norwichben lakott és szívesen vásárolt tőle, mivel közben színes történeteket hallhatott utazásairól, és mert az általa szállított áruk mindig kifogástalan minőségűek voltak. Johnassnak volt egy fia, William, aki ekkor tizenegy éves lehetett, és úgy nézett fel Sámsonra, mintha a bátyja lett volna. Ez a William igen sokat tartózkodott Sámson kereskedésében és tőle tanult latinul is, amivel elkápráztatta szüleit. A két fiú között szoros barátság fejlődött ki, mely tragédiával ért véget. 1144. március 25-én Norwich melletti tölgyesben utazók fedezték fel norwichi William holttestét. Az angolok vizsgálata eredménytelen maradt, a bűnöst nem találták meg, semmi nyom nem maradt a szörnyű tett után, és végül a gyermeket eltemették. A temetésen megjelent Sámson is tiszteletét tenni.

Néhány nap múlva mindenfelé azt lehetett hallani, hogy néhány helybeli azt terjeszti, hogy a zsidók Pészach idején meggyilkolják a sorsolással kiválasztott keresztény gyermekeket, azért hogy a leölt áldozat vérével meggyák és a macesszbe sütvé megegyék. A környező falvak felhergelt népe a norwichi zsidókra támadt, megölték, akiket csak értek. A vérfürdőből Sámson alig tudott kimenekülni, a sors fintoraként éppen a meggyilkolt William családja volt az, aki elrejtette őt. A véres napok során elbújtatták a Butler-birtokon, ahol Johnass intéző volt. Johnass nagy kockázatot vállalt, mert az üldözés csak lassan szűnt meg, és a zsidók egyébként is a király tulajdonát képezték egy rendelkezés szerint.

A Butler-birtokon nyugalomban teltek a napok, és mikor elült az üldözés, Sámson visszatért az otthonába. Barátai, és tyrusi William családja leölve feküdtek szétszórva és elföldeletlenül az utcákon. Sámson a többi megmaradt zsidóval egy héten át temette a halottakat. Mivel a csöcselék megbecstelénítette a Tórákat is, ezeket is a halottak mellé temették az illő szertartás szerint. A nyár derekára Sámsonnak sikerült a bujtogató nyomára bukkanni. Kiderítette, hogy az egész vérvádat egy magát Theobaldnak nevező kitért zsidó terjesztette el azért, hogy bosszút álljon az őt megvető zsidókon és kitérjön a többi keresztény közül, bizonyítva azt, hogy a kitérése valódi és szívből jövő volt. Sámson eljárt Norwich előljáróinál Theobald ügyében, azonban az ügy feledésbe ment, mikor Theobald elmenekült a városból. Semmilyen megtorlás nem érte a gyilkosokat. Sámson egyedül, szegényen és éhezve siratta a zsidókat, és azt fontolgatta, visszamegy a Szent Földre, oda, ahol született.

Sámson nem tudta azt, hogy miután Anjou Fulko jeruzsálemi király az előző évben meghalt, felesége (Balduin király lánya), nem engedte uralkodni a gyengének bizonyuló III. Balduin királyt. Melisende irányította a királyságot, tehát az öreg Balduin király egykori félelmei beigazolódtak. Amikor erről clairvaux-i Bernát értesült, újra elővette a Payens lovagtól kapott, és évek óta porosodó iratot, majd annak tartalmáról újra meggyőződve hozzálátott az öreg Balduin akaratának végrehajtásához, és rendtársát elküldte Stanfordban megkeresni Simont. Anatol atya februárban ért Stanfordba, ahonnan az öregebb zsidók továbbküldték Norwichbe, mivel emlékeztek arra, hogy valóban volt egy gyermek, aki az atya által mondott évben betért hozzájuk. Elmondták, hogy a gyermek neve Sámson volt. Anatol március végén érkezett Norwichbe, éppen a zsidók elpusztításának napján. Kétségbeesetten kereste Sámson, de csak halottakat és a félelemtől megőrült zsidókat talált az utcákon. A többi zsidó pedig elmenekült előle, mert azt hitték, hogy ő is az életükre akar törni. Anatol atya később Clairvaux-ban számolt be Bernátnak sikertelen küldetéséről, akit nagyon letört, hogy nem tudta teljesíteni Balduin akaratát. Így történhetett, hogy Jeruzsálem királyságának örököse árván, szegényen és legfőképpen tudatlanul keresgett a Butler-birtok intézőjének házában, hogy az élete értelmetlenné vált.

1145 tavaszán Sámson Johnass segítségével a Butler családhoz került szolgálatra, mivel jól értett a kereskedéshez, nyelveket is beszélt, és a zsidók-

kal is jó volt a kapcsolata. Samuel Butler külön felhívta a figyelmét arra, hogy a colchesteri Butlerekkel vigyázzon, mert ezek az unokatestvérei erőszakosan törnek a birtokára és vagyonára. Sámson élete kedvező fordulatot vett, mivel a zsidók és a keresztények is elfogadták közvetítő szerepét, így nem kellett támadástól tartania származása miatt.

Sámson 1146 tavaszától 1147 őszéig a Butler család londoni ügyeiben járt el, majd Lynnben képviselte őket. Mivel az öreg Samuel egészsége megromlott, 1148 februárjában visszatért Norwichbe, és a végrendelete egyik végrehajtójának nevezte ki Sámson, és megeskette fiait, hogy megtartják őt szolgálatban. Halála után legidősebb fia, Edgar Butler vette át a hatalmas vagyon irányítását. Edgar rendkívül büszke volt őseire, és másról sem beszélt, mint családfájáról, amelyet királyokra tudott visszavezetni. Gyakran ugratta Sámson, aki még a nagyapja nevét sem tudta, Sámson pedig, akit ez cseppet sem érdekelt (és volt ilyen viszonyban Edgarral) azzal vágott vissza, hogy Edgar - szemben testvéreivel - nemigen hasonlít Samuelre.

1149. július 17-én Edgar öccsének, Arnulfnak lánya született, és a kereszttségben Helena Butler nevet kapta. A szülés kedvezőtlen körülmények között indult be: Sámson éppen a birtokot járta körbe, amikor fájdalmas kiáltásokra lett figyelmes, és látta, hogy Arnulf várandós felesége az úton jövet lesik a szekérről és beindul nála a szülés. Sámson engedélyt kért a rémült asszonytól, hogy levezesse a szülést a báméskodó szolgák gyűrűjében. Miután Helena megszületett, őt és anyját visszavitte a kastélyba. Arnulf, Edgar és a többiek nem győztek hálálkodni Istennek, és persze Sámsonnak. Arnulf egy gyenge pillanatában azt is mondta a többieknek, hogy mivel Sámson megmentette a leánya életét, ezért a lány személyes szolgálatára rendeli őt, ha majd felnő. Sámson egy kicsit megijedt a felelősségtől, mert ismerte az Írást:

*Igen sok mézet enni nem jó;
hát a magunk dicsőségét keresni dicsőség?**

* Péld 25,27

1151 nyarán Clairvaux-ban Anatol atya a megöregedett Bernátnak újra mesélt a norwichi mészárlásról. Most először beszélt arról a furcsaságról, hogy látott egy ifjú zsidót tekerceket temetni a mészárlás után, de nem merte megszólítani, mert a nyaka és tarkója véres volt, és úgy tűnt, hogy a férfi a halálára készül. Bernát fektéből felült, tekintete elborult, mert emlékezett, hogy a lovag mit mesélt Simon testi jeleiről neki. Mivel Melisende továbbra sem engedte uralkodni gyenge fiát, Bernát újra elküldte Anatolt, hogy keresse meg a zsidót. Számításai szerint a harmincéves Simon, ha élt, életének és erejének teljében lehet.

1151 októberében egyik éjjel a colchesteri Butlerek rátörtek a norwichiakra. Sámson időben észrevette a fáklyával érkezőket, riasztani tudta az őrséget, így a támadást csírájában fojtották el. A család már nem is csodál-

kozott, hogy megint Sámson volt a megmentőjük. Azt senki nem tudta, hogy a colchesteriek vereségük miatt bosszúból a visszavonulás során legyilkoltak egy magányos utazót, fél óra járásra Norwichtól. Az áldozatuk egy ismeretlen pap volt, aki valami szent küldetés beteljesítése miatt könyörgött kegyelemért.

Bernát hiába várta vissza Anatolt, és miután 1152 januárjában meghalt Melisende, és fia, III. Balduin átvette a kormányzást, az iratot végleg elrakta egy rózsaberakással borított ládikába, személyes iratai közé rejtve. 1153. augusztus 20-án Bernát rosszul lett és meghalt. Rendtársai a rózsaberakásos ládikát a többi személyes tárgyával együtt Clairvaux-ban őrizték. Októberben egy jelentéktelen tűz ütött ki a levéltárban, az iratokat kimentették, de a ládika nem tűnt olyan fontosnak, és végül a tűzben felejtették, fel sem jegyezték a veszteségek között.

Mindeközben Sámson Norwichben és Lynnben vigyázta a Butler család javait és gazdaságát. Kis védenca, Helena már nagyszájú leánnyá cseperegett, akinek a legjobb szórakozása az volt, hogy Sámson szakállát húzogatta. Ebben az időben Sámson orvoslást tanult egy helyi orvostól és ezt a tudását nem csupán a szegényebb sorsú embereken kamatoztatta, hanem a Butler család állatait is ő gyógyította, több-kevesebb sikerrel.

1155 márciusának végén Sámson feleségül vett egy zsidó nőt Lynnben, akit már három éve ismert. A feleségével együtt visszaköltözött Norwichbe, majd 1156 nyarán megszületett első gyermeke. A zsidó házaspár és gyermekük jólétben éltek a Butlerek udvarának védelmében. Sámson munkáját megbecsülték, családját megvédték minden külső támadástól. Helena átjárt babázni Sámsonékhoz, mivel szerencsétlen születését követően anyjának nem lett több gyermeke, és unokatestvérei is nagyobbak voltak nála. A következő években Sámsonnak újabb gyermekei születtek.

1163 januárjában a colchesteri Butlerek újra megtámadták a norwichieket, és noha ezúttal sem jártak sikerrel, támadásuk szörnyű véget jelentett Sámson családjának, mivel a colchesteriek „Edgar és Arnulf zsidaján és családján” töltötték ki a bosszújukat. Felgyújtották Sámson házát, és a lángokban lelte halálát Sámson felesége és három gyermeke. A norwichi család mély részvételt vett részt Sámson családjának temetésén, ahová a környékből özönlöttek a zsidók: mártírnak tartották a meghaltakat. A temetésen Sámson Jeremiás szavaival átkozta meg a gyilkosokat:

*Önts ki haragodat ama nemzetekre, a melyek nem ismernek téged, és ama nemzetségekre, a melyek nem hívják segítségül a te nevedet; mert megették Jákóbot, bizony megették őt, és elemésztették őt, és lakóhelyét elpusztították!**

* Jer 10,25

Sámson vigasztalhatatlan volt. Egyedül Helena volt az, akit közelebb engedett magához, akinek elfogadta biztatását, és egyedül neki hagyta hogy

égési sérüléseit ápolja. Soha nem bocsátotta meg magának, hogy életben maradt, a családja pedig odaveszett.

1163 őszén Sámson újra a Butlerek szolgálatába állt és az élet folytatódott, mintha semmi sem történt volna. 1164 nyarán Edgar Butlernek Oxfordba kellett mennie. Távollétében Sámson irányította a birtokot. Amikor Edgar visszatért az útról, megkettőzte a kastély körül az őrséget, mivel levélben fenyegették meg őt Colchesterből. Hiába kérte Sámson, hogy hadd válassza ki ő az őrséget, Edgar csupán néhány helybeli parasztot fegyverzett föl, mivel úgy vélte, hogy ez is elég lesz a támadás elriasztására.

1164. november 4-én délután a colchesteri Butlerek rajtaütöttek a kastélyon. A tizenöt-husz felfegyverzett paraszt a vértbe öltözött támadókat látva futva menekült el, a kastély védtelen maradt. Az Erwin Butler vezette támadók lemészárolták mindenkit, akit csak értek a kastélyban, majd felgyújtották az épületet. Ott lelte halálát Edgar és felesége, testvérei és gyermekeik is. Sámsonnak sikerült valahogy bejutnia a kastélyba, látta a holttesteket, de Helena testét nem találta közöttük. Hirtelen ötlettől vezérelve lemászott a pincébe oda, ahová Helena a bújócskáik során régebben elbújt, és ott meg is találta a halálra rémült leányt. Kint még hallatszott Erwin Butlerék röhögése, amikor azt tárgyalták éppen, hogy a család kiirtásával a colchesteriekre száll majd a birtok egy régi oklevél értelmében.

Sámson és Helena egy földalatti járaton át kimenekültek, és az erdőben töltötték az éjszakát, majd november 5-én megkeresték a norwichi János atyát, és a segítségét kérték. Az atya is tudott a szörnyűségről, és azt mondta, hogy úgy véli, Helenát addig fogják üldözni, amíg meg nem találják és életét el nem veszik. Sámson (emlékezve gyermekkori fogadalmára) felajánlotta, hogy nőül veszi Helenát és nevét adja hozzá, hátha rajta nem keresik majd. János atya tiltakozott az ötlet ellen, hiszen zsidónak mégcsak meg sem volna szabad fognia egy kereszténynek a kezét. Sámson ekkor elővette keresztlevelét és elmondta, hogy ő tulajdonképpen tyurusi Simon, aki kereszténnyé lett szabad akaratából. János atya és Helena döbbenetben álltak egymás mellett, de mivel az atya ismerte az írást és annak szabályait, és hinni is akart neki, elfogadta, hogy Sámson igazat beszél. Mivel Helena is beleyezett a házasságba (most mondta el, hogy szerelmes Sámsonba, csak eddig semmi reménye nem volt arra, hogy egybekeljenek) János atya összeadta őket még ezen a napon, és kiadta az erre vonatkozó igazolást.

János atya minden tiltakozása ellenére Sámson és felesége a stanfordi zsidók közé menekültek, mint zsidó házaspár. A többségnek feltűntek Helena (akit Hannának szólított) a zsidóktól szokatlan vonásai, de Sámson mindenkinek a tudtára adta, hogy a legjobb az lesz, ha nem kérdezősködnek. Magukba zárkózva érte őket az 1165. év.

*A jövővényt ne nyomorgasd; hiszen ti ismeritek a jövővény életét, mivelhogy jövővények voltatok Égyiptom földén.**

* 2Móz 23,9

Stanfordtól messze, Tyrus templomának oltára egy kisebb földrengés miatt elmozdult. A javításra kirendelt mesterek észrevették, hogy az oltár alatt egy rosszul betemetett gödör van. A metropolita engedélyével az oltárt odébb helyezték, és a gödröt feltöltötték, ledöngölték.

1165-1190

*Lásd meg szegénységemet és gyötrelmemet; bocsásd meg minden bűnömet.**
* Zsolt 25,18

Az első hónapokban nagy volt a zavar a házások között. Helena szerelmes volt férjébe, de mégiscsak zsidónak tartotta, Sámson pedig nehezen érintette meg azt a nőt, akit ő segített a világra, és akit mindig is gyermekének tekintett.

Mivel az együttlétük a szokásbeli távolságot csökkentette közöttük, a nagy szegénységben házaseletet kezdtek élni, és ennek eredményeképpen 1165. december 30-án megszületett Sámson és Hanna fia, Arpaksad.

*A szegénynek pedig semmije nem vala egyéb egy kis nőstény báránycájánál,
a melyet vett és táplált vala, s felnevelkedett nála gyermekeivel együtt;
saját falatjából evett és poharából ivott és keblén aludt, és néki olyan vala,
mintegy leánya.**

* 2Sám 12,3

Arpaksad szép gyermek volt, de ebben a szülei nem tudtak igazán gyönyörködni, mert már születését követően elkezdődtek a nevelési gondok, ugyanis Sámson zsidónak nevelte, hiszen zsidók között éltek, anyja pedig kereszténynek próbálta titokban nevelni, mivel zsidónak nem számított a fia, hiszen ő sem volt az. Hanna, a fiát, egyik legendák ködébe vesző őse után Arthurnak hívta otthon, aki így zűrzaros és feszült családi légkörben növekedett. Sem az apa, sem az anya nem fogadta el a másik vallását, elkerülték egymást, nem érintkeztek, mert tudták, hogy egy újabb gyermek születése szétvetné a családot.

Mindeközben Norwichben Erwin Butler emberei megszállták és újrarápították a kastélyt és arra vártak, hogy erőszakkal szerzett jogaikba beiktassák őket. Erwin számtalan kísérletet tett arra, hogy megtalálja Helena Butlert, de kísérletei eredménnyel nem jártak, egyedül János atyának az iratai között talált valami gyanúsat egy Tyrusi Simonról és feleségéről, akik a mézszárlást követő napon esküdtek meg az atya előtt. Mivel azonban a kínzásba János atya igen hamar belehalt és más tanú nem akadt, ezen a nyomon sem tudott elindulni.

1167. júliusában Sámson Stanford zsidóságának az élén szervezkedni kezdett a környékbeli zsidók életének megjobbítására. Sokat utazott, így legalább kevesebbet veszekedett feleségével, akit egyébként nagyon szeretett, de

nem tudta megértetni vele, hogy Arpaksad életét fogja tönkretenni azzal, ha egy zsidók között élő, magát zsidónak ismerő gyermeket keresztény életre tanít.

1170-re a karizmatikus Sámson már mint a közösség egy vezetőjét ismerték a környéken, és ezért kérés nélkül is szállították neki a híreket. Így tudta meg, hogy Erwin Butlert saját fiai gyilkolták le, és azt is, hogy még mindig nem rendeződött a norwichi birtok és az ingóságok tulajdonjoga. Mivel azonban azt is tudta, hogy az a Francois Butler vezette a Butler-házat, aki atyját saját kezűleg fojtotta meg, és akinek a legédesebb szórakozásához tartozott a zsidók megégetése, Sámson csendben maradt és visszahúzódva figyelte az eseményeket. Így tudta meg azt is, hogy a „Norwichi William” holttestét 1171 nyarán átvitték a katedrálisba, és oda zarándokoltak a keresztény hívők. Újra megszíratta kis barátját.

1172-ben a hatéves Arpaksad beszélgetni kezdte apját arról, hogy kik ők valójában. Sámson elmondta, hogy kik voltak az ő szülei és honnan kapta a nevét. Arpaksad ugyanezt kérdezte anyjától is, akit azonban Sámson nem engedett válaszolni. A gyermek látta, hogy atyja mélyen megsértette az anyját, ezért eltávolodott tőle, mert úgy gondolta, hogy az atyja igazságtalanul uralodik az anyján. Ez az állapot addig tartott, amíg 1174 márciusában Arpaksad megtudta anyjától az igazságot, miszerint atyja zsidó, anyja pedig keresztény nemes, akinek ősei Arthur királyig vezethetők vissza. Arpaksad megértette, hogy atyja micsoda nagy tettet hajtott végre, hogy milyen áldozatot hozott anyjáért és örte, ezért bocsánatot kért és kapott tőle.

Sámson ugyan megbocsátott fiának, de feltette neki a kérdést, hogy ha már így alakult a sorsuk, akkor most ezzel a tudással, mit fog kezdeni, hogyan fogja tudni az életét irányítani úgy, hogy igazán sehová sem tartozik? Arpaksad néhány nap gondolkodás után úgy felelt atyjának, hogy ha már így hozta a sors és a zsidók meg a keresztények Istene egy és ugyanaz, akkor mindegy neki, hogy melyik vallásban él, de mivel most zsidók között él, ezért egyszerűbb neki zsidóként élni. Anyja végtelenül megharagudott fiára, amiért az atyja oldalára állt, és elhatározta, hogy amint lehet, elhagyja férjét és fiát. A következő év januárjában egy napon Sámson és Arpaksad nem találta otthon Hannát. Néhány soros levél várta őket az asztalon, amely a következőképp szólt:

„16. Januarius, '175

Mivelhogy én az arisztokrácia tagjaként és asszonyként nem tűrhetem tovább, hogy zsidók nyomjanak el, és zsidóként éljek, annak ellenére, hogy téged Sámson nagyon szeretlek, és téged fiam Arthur az életemnél is jobban szeretlek, elhagyalak benneteket, mert nem láttok már engem vakságotokban, és egy pártot vetettetek ellenem: elvette a látásotokat a sok imádkozás. Még csak huszonhat éves vagyok, és most értesültem, hogy atyám gyilkosainak családját, és különösen Francois Butlert lefoglák és kivégezték, elmegyek és elfoglalom örökségemet. Tudom, hogy ti nem követtetek engem, hát elhagyalak titeket. Jézust könyörgöm, hogy térítsen észre titeket, hogy vezessen vissza titeket hozzám Norwichba és Colchesterbe, ez utóbbi helyen barbár rokonaim vagyont fogom elfoglalni.

Könyörgök azért is, hogy Jézus megbocsássa nekem bűnömet, de Isten látja lelkemet: Arnulf atyám vére kiált az Égre, szabadulnom kell. Nem tudok zsidóvá lenni.

Lady Helena Butler

Sámson és fia lesújtva álltak egymás mellett. Amikor nyugovóra tértek, az apa a fiút megölelte, és a zsoltárok szavaival vigasztalta:

*Törvényül hirdetem: Az Úr mondá nekem: Én fiam vagy te; én ma nemzettelek téged.**

* Zsolt 2,7

Másnap Arpaksad közölte atyjával, hogy az anyja után akar menni, hogy rávegye őt, térjen vissza hozzájuk. Sámson nem engedte a fiát kimozdulni, hiszen még tíz éves sem volt és úgy gondolta, hogy Helena megmásíthatatlan döntést hozott, ezzel véglegesen elszakítva magát a családjától.

1176-tól 1178-ig Sámson és fia ketten éltek egy fedél alatt. Érdekes párost alkottak, a közösség tudott Hanna hűtlenségéről, és nem értették, miért nem válik el tőle Sámson, ha már így viselkedett vele az asszonya. Ezekben az években Sámson a zsidók jelentős képviselőjévé vált, és minduntalan utazgatnia kellett, hogy a kereskedése mellett eleget tegyen a különféle meghívásoknak. Véleményét kérték ki különféle kisebb vitás ügyekben, amelyekben a rabbi nem tudtak vagy nem akartak dönteni, így Arpaksad sokszor magára maradt. Sámson a mindennapjaiban is magányos volt: többé nem nézett asszonyra, és nem is beszélt sohasem Hannáról, hiába kérlete a fia. Olyan súlyos volt a sérelem, hogy azt nem lehetett semmivel sem orvosolni, ezért Sámson a közösségi ügyekbe ölte bele maradék erejét.

1179. január 1-én tartották Arpaksad bar micvóját. Sámson boldog volt, hogy megélte ezt a napot is, hiszen már ötvenhét éves volt.

Sámson január 2-án ezt a levelet találta a házában:

„Atyám!

Útnak erede, mert nem bírom elviselni azt a gondolatot, hogy anya nélkül nőjek fel, és téged pedig búslakodni lássalak. Kívánj sok szerencsét, és ne kövess, mert tegnap esti italodba port kevertem, ami hetekre le fog majd gyengíteni és az életed teszed kockára, ha utánam jössz.

Jövök vissza hozzád, amint tudok:

Arpaksad”

Sámson valóban ágynak dőlt, és három hétig lázasan feküdt. Arpaksad február közepén ért Colchesterbe, és mikor zsidóként bebocsátás kért, az őrség kinevette és elkergette minden nap, egy héten keresztül, mígnem Lady Helena Huttington meg nem hallotta a kiáltozást és ki nem ment a kapu elé. Arpaksad döbb-

benten nézte várandós anyját, aki második gyermekét várta férjétől, Huttington rettegett urától. Az anya és a fia egymással szemben álltak és egyikük sem tudott megszólalni, a toronyból és a kapuból szemek sokasága figyelte, hogy mi fog történni. Lady Huttington elővett egy erszényt, és átadta a gyermek-zsidónak azzal, hogy örül annak, hogy egykori intézője fia felkereste őt, de most már menjen haza a fajtájához. Arpaksad látta, ahogy anyja szeméből könny csordul ki és szájával hangtalanul könyörög hozzá: „*bocsáss meg, Arthur*”. Arpaksad nem indult egyből haza, szüksége volt arra, hogy egyedül legyen, mint egy megtagadott gyermeknek, akinek egy perc alatt kellett felnőtté válnia. Sámson május közepén fogadta vissza fiát, és soha nem kérdezte meg, mi is történt Colchesterben.

1180 és 1185 között Sámson és Arpaksad közösen járta a környező zsidó településeket és mindenféle áruval kereskedtek. Sámson közben továbbra is ellátta köztisztviselési feladatait. A közösségben szava volt, jól tudott bánni az emberekkel, és az erőviszonyok tisztelőben tartása mellett, sikeresen vezette azokat, akik hozzáfordultak. Néhányan tanítónak nevezték, de ezt ő mindig visszautasította. Otthon a két férfi egymást támogatta a mindennapokban. Sámson nem gondolt új házasságra, Arpaksad pedig mindenfajta házassággal kapcsolatos beszélgetést elhárított, mivel nem tudta feldolgozni anyja hűtlenségét. A legaggasztóbb az volt, hogy a fiúban továbbra is hatalmas feszültséget okozott a zsidó és keresztény származás titkolt együttes megléte, ezért aztán egyre inkább elfordult Istentől, mert azt vette észre, hogy Isten nélkül az ő élete boldogabb lehet. Amikor azonban értesült Móse ben Majmunról (akit néhányan Maimonidesnek neveztek), és az ő működéséről, újra felvértezte magát a zsidó hittel és (mint már vagyonosabb zsidó) hiszpanul kezdett tanulni, mivel elhatározta, hogy ha módja lesz, ellátogat Kordovába.

A két férfi az 1186. augusztus 4-i tűzvész után Stanfordból Londonba költözött, mert kilenc éve itt engedélyezték először Angliában, hogy zsidók a városon kívül földet vegyenek a maguk számára. Sámson és fia vásárolt is magának egy kis birtokot és folytatták a kereskedést.

1187 és 1188 között bejáratosak és ismertek lettek műveltségük révén a londoni zsidóság köreiből. Sámsonnak azért volt nagy tekintélye, mert hajlott kora ellenére olyan kitűnő szellemi képességeknek örvendett, hogy a fiatalok mind példát akartak venni róla, Arpaksad pedig azért volt ismert, mert minduntalan Móse ben Majmun munkái után érdeklődött, és naphosszat kereste a londoni kereskedők között azokat, akik Kordovából érkeztek, hogy érdeklődjön a Mester után.

1189. szeptember 1-én Sámson meghívót kapott a londoni zsidóktól az új király, Richard koronázására, azzal, hogy ott lehet azok között, akik a zsidók ajándékait átadják az új uralkodónak.

Szeptember 3-án a koronázás alatt a zsidók át akarták adni ajándékaikat és jókívánásaikat a királynak. Sámson az utolsó sorban állt, de még így is jól látta az uralkodót, aki mielőtt még az ajándékozásra sor kerülhetett volna, a canterburyi érsek tanácsára kiküldte a zsidókat azzal, hogy velük később

foglalkozik. Mivel az izgatott palotaszolgák, akik egyben a király testőrségét is jelentették, akarva-akaratlanul félreértették a királyi parancsot, kikergették a zsidókat, és néhányat a kevésbé fürgék közül durván megvertek. Sámson félelme akkor teljesedett ki, amikor a bántalmazáshoz az ünnepségről kinnrekedt, csalódott bémészködők is csatlakoztak. A forgatagban egy részeg nemes kiabálni kezdett, hogy Richard parancsot adott a zsidók lemészárlására, ekkor a csőcselék gyilkolni kezdte a küldöttséget, értékeiket elvették. A londoni zsidónegyedtet is előzönlötte a csőcselék, azt kifosztotta és felgyújtotta. Sámson a palota kertjében látta, amint magát egy Ranulph de Granville-nek nevező lovag egyedül, pusztán hittel és szavakkal akarta megfékezni a tömeget, de végül őt is elsodorták, megtaposták. Látta azt is, hogy a köznép által yorki Benediktnek ismert zsidót erőszakkal behurcolják egy templomba megkeresztelni, aki súlyos sérülései miatt már nem tudott védekezni az erőszak ellen. Sámson alig tudta kimenteni magát és visszamenekült házához. Bár ne tette volna: épp akkor fosztotta ki a tömeg, minden vagyona odaveszett, ráadásul újra megkergették és állati ürülékkel dobálták meg. Arpaksadot nem találta sehol, meghúzódt a környező erdőben és várta sorsa jobbra fordulását, és így siránkozott:

*Mert mintha vajudó asszony szavát hallanám, mintha az először szülőnek sikoltozását: olyan Sion leányának hangja; nyög, csapkodja kezeit: Jaj nekem! mert roskadozik lelkem a gyilkosok előtt.**

* Jer 4,31

Három nap múlva talált rá Arpaksadra a leégett házuk kapujában, akit szintén sebek borítottak, és aki elmondta, hogy azt hallotta, hogy a londoni zsidókat mind egy szálig ki akarják irtani. Szeptember 10-én Sámson és Arpaksad elmenekültek Londonból Stanfordba, ahol néhány hónap alatt sikerült egy házat megfelelően rendbe hozniuk, és a magukkal kimenekített kevéske vagyomból újabb kereskedést próbáltak indítani, majd megpróbáltak visszaköltözni Norwichba. Erre azonban már nem volt idejük. Következő év február végén hallották a szörnyű hírt, hogy Norwich összes zsidóját kiirtotta a csőcselék.

Március 7-én Stanfordban vásárt tartottak. A csőcselék a korábbi büntetlenségén felbuzdulva itt is megtámadta a zsidókat. Sámson és Arpaksad egymástól különválva menekültek el. Sámson York felé ment, hogy értesítse a yorkiakat a fenyegető veszélyről, Arpaksad pedig Colchester felé, mivel elhárította, hogy most az egyszer segítséget kér az anyjától.

Sámson március 14-én ért Yorkba, ahol már a királyi várat is megostromolta a barbár tömeg. Mivel a falakon belülre nem tudott bejutni a csőcselék, azokat a zsidókat, akiket kint elfogtak, azonnal megölték, hacsak meg nem keresztelkedtek.

A pusztítást és az erőszakot a várban rekedt zsidók végignézhették. A borotvált arcú Sámson az álruhájának és a még mindig meglévő keresztlevelének segítségével közel férközött a várhoz, és március 15-én sikerült is beszöknie oda; a várbeli zsidók egyik vezetője, Joigny Rabb Jomtov felismerte, és kinyitatta neki résnyire a kaput. A várban a következő napra elfogyott az étel és a víz, ezért Jomtov Rabb és Sámson a többi zsidóval azon vitatkozott, hogy mi legyen a sorsuk, mert tudták, a várban nem tarthatnak már ki sokáig. Jomtov Rabb végezetül Masszada példáját hozta fel, és úgy határoztak, hogy a benti zsidók mind leölik magukat, és hogy senki ne menekülhessen ki közülük, tüzet raknak az ajtók elé. Sámson volt az egyedüli, aki az életet akarta választani, de öreg és fáradt volt már, nem hallgatták meg. A következő este péntek este volt, a szombat éppen bejött, amikor kezdetét vette az iszonyatos mészárlás. Sámson nem bírta nézni, hogyan hullanak el asszonyok és gyermekek, ezért kiállt a várfalra és több nyelven megátkozta a csócseléket. Csodák csodájára senki nem lőtte le a falról. Mire visszament a többiekhez, mintegy négyszáz halott zsidó feküdt szerteszét, a többi ötven pedig megégve feküdt a kapu előtt. Másnap reggel, szombaton Sámson arra eszmélt fel, hogy a még valahogy életben maradt negyven-ötven zsidó könyörög az ostromlóknak, hogy inkább megkeresztelkedjenek, csak engedjék ki őket. Látta, ahogyan a tömeg az ajtót lefeszítette, és kiengedte a jajveszélőket. Oda sem nézett, mert tudta, mi következik.

Fájdalmat érzett mellkasában hirtelen, aztán látta magát, ahogyan Tyrusban William kertjében a kút mellett szőlőt majszol, és elszenderedik. Utoljára fiára gondolt, és így fohászzkodott:

*Az Úr az égnek Istene, ki engemet kihozott az én atyámnak házából,
és az én rokonságimnak földéről,
a ki szólt nékem, és megesküdött nékem mondván:
A te magodnak adom ezt a földet;
elbocsátja az ő Angyalát te előtted,
hogy onnan végy az én fiannak feleséget.*

* 1Móz 24,7

A torony ablakán egy keresztlevél szállt alá, és beleesett a zsidók tetemét felfaló tűzbe.

Szombat délután talált rá Sámson kihűlt testére az a fehérruhás barát, aki mindvégig izzította a tömeget a zsidók ellen. Gyűlölködve rúgott bele az örökségébe soha be nem iktatott jeruzsálemi király élettelen testbe, mert az mosolyogva engedte útjára zsidó lelkét.

